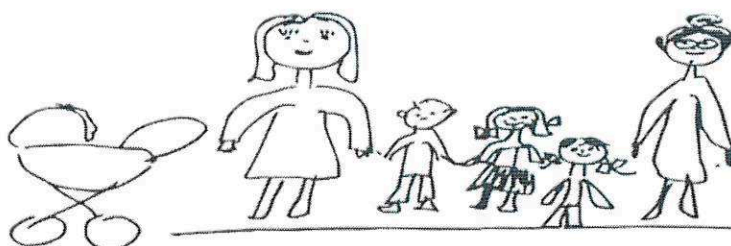

Załącznik do Uchwały nr 133/XXI/2025
Rady Powiatu Wrzesińskiego
z dnia 22 grudnia 2025 roku

POWIATOWY PROGRAM
ROZWOJU PIECZY
ZASTĘPCZEJ W POWIECIE
WRZESIŃSKIM
NA LATA 2026 - 2028

Września, grudzień 2025 rok

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Zadania powiatu z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	4
3. Charakterystyka rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie wrzesińskim	8
4. Charakterystyka instytucjonalnej pieczy zastępczej w powiecie wrzesińskim	13
5. Wsparcie usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej	16
6. Cele programu	18
7. Limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2026 – 2028	23
8. Realizatorzy programu	23
9. Odbiorcy programu	23
10. Monitoring i ewaluacja programu	24

Wstęp

Podstawą prawną opracowania „Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w powiecie wrzesińskim na lata 2026-2028” jest art. 180 pkt 1 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2025 r. poz. 49 ze zm.). Zgodnie z zapisami wspomnianej ustawy, do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom i młodzieży z terenu powiatu pieczy zastępczej. Niniejszy program jest kontynuacją realizacji celów w zakresie rozwoju i wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w powiecie wrzesińskim. Zawiera charakterystykę stanu pieczy zastępczej w powiecie, określa kierunki działań w perspektywie 3-letniej oraz ustala nowe priorytety na rzecz rozwoju pieczy zastępczej. Zadania w ramach Programu realizowane będą we współpracy z jednostkami administracji samorządowej, jak również podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej tj.: we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

1. Zadania powiatu z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

Na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, do zadań powiatu należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej;
- 2) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 3) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- 4) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- 5) prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
- 6) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka, rodzin pomocowych i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- 7) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:
 - a) grup wsparcia,
 - b) specjalistycznego poradnictwa;
- 8) wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- 9) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
- 10) wprowadzanie danych do rejestru, o którym mowa w art. 38d ust. 1, ich aktualizacja i usuwanie;
- 11) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej albo centrum usług społecznych dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu;
- 12) finansowanie:
 - a) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
 - b) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,
 - c) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;
- 13) sporządzanie, zgodnie ze wzorami udostępnionymi drogą elektroniczną przez ministra właściwego do spraw rodziny, sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania

rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w terminie:

a) do dnia 31 stycznia danego roku –za okres od dnia 1 lipca do dnia 31 grudnia poprzedniego roku,

b) do dnia 31 lipca danego roku –za okres od dnia 1 stycznia do dnia 30 czerwca danego roku;

14) przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji o powstawaniu zaległości dotyczącej odpłatności za pobyt dziecka w rodzinie zastępczej.

1.1. Rola pieczy zastępczej

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Pieczka zastępcza zapewnia:

1) pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka –opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym;

2) przygotowanie dziecka do:

a) godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia,

b) pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki,

c) nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych;

3) zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.

1.2. Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej

Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

1) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;

2) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej;

3) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;

4) zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka;

5) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;

6) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby;

7) zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych;

- 8) organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy;
- 9) współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, centrum usług społecznych, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi;
- 10) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 11) zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;
- 12) dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej;
- 13) prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą;
- 14) przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, o której mowa w art. 42 ust. 7 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 15) zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego;
- 16) zapewnianie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji;
- 17) przedstawianie staroście i radzie powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy;
- 18) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- 19) organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku;
- 20) wprowadzanie danych do rejestru, o którym mowa w art. 38d ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ich aktualizacja i usuwanie.

Wyżej wymienione zadania, zgodnie z Zarządzeniem Starosty Wrzesińskiego nr 40/2011 z dnia 27 października 2011 roku, realizuje organizator rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Wrzesińskim, którym jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrześni.

1.3. Zadania koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej

Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka zostają objęte na ich wniosek opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, który jest wyznaczany przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, po zasięgnięciu opinii, odpowiednio rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką łącznie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka.

Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

- 1) udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;

- 2) przygotowanie, we współpracy z odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny - we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku;
- 3) pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;
- 4) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- 5) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- 6) udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej;
- 7) przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

1.4. Zadania asystenta rodziny

W celu powrotu dziecka do rodziny naturalnej, praca z tą rodziną odbywa się na poziomie gminy. Rodzina powinna zostać objęta wsparciem asystenta rodziny. Szczegółowe zadania asystenta określa ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, do których należy m. im.:

- 1) opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym;
- 2) opracowanie, we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej;
- 3) udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego;
- 4) udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, wychowawczych z dziećmi;
- 5) wspieranie aktywności społecznej rodzin;
- 6) motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej;
- 7) motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych;
- 8) udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych;
- 9) udzielanie wsparcia dziecku przez towarzyszenie mu podczas posiedzenia albo sprawy z jego udziałem, o których mowa w art. 76a § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – kodeks postępowania karnego;
- 10) podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin;
- 11) prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci;
- 12) realizacja zadań określonych w ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”;
- 13) prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną;
- 14) dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku i przekazywanie tej oceny podmiotowi, o którym mowa w art. 17 ust. 1;
- 15) monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną;
- 16) sporządzanie, na wniosek sądu, opinii o rodzinie i jej członkach;

- 17) współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny;
- 18) współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą, o których mowa w art. 9a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej lub innymi podmiotami, których pomoc przy wykonywaniu zadań uzna za niezbędną (Dz.U. z 2024r., poz. 1673).
- 19) współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny, współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą.

2. Charakterystyka rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie wrzesińskim

2.1. Rodzinna piecza zastępcza

Pieczka zastępcza jest formą tymczasowej opieki nad dzieckiem w sytuacji, kiedy dziecko nie może wychowywać się w swojej rodzinie biologicznej. W rodzinach zastępczych umieszczone są dzieci, których rodzice zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej, gdy władza rodzicielska została im ograniczona lub zawieszona. Orzeczenie sądu jest dokumentem, na podstawie którego dziecko zostaje umieszczone w pieczy zastępczej po uzyskaniu zgody rodziców zastępczych lub prowadzących rodzinny dom dziecka. Może w niej przebywać do 18 roku życia, a po osiągnięciu pełnoletności do 25 roku życia, jeśli: uczy się w szkole, na uczelni, u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego lub legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Do zadań rodzinnej pieczy zastępczej należy:

- 1) umożliwienie dziecku utrzymywania osobistego kontaktu z rodziną naturalną, chyba że sąd postanowi inaczej;
- 2) zapewnienie dziecku pomocy w zakresie powrotu do rodziny biologicznej, a w przypadku, gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka – opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym;
- 3) traktowanie podopiecznego w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości;
- 4) pomocy w przezwyciężaniu trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki;
- 5) oceny sytuacji dziecka w konsultacji ze specjalistami (psychologiem, pedagogiem, asystentem rodziny, pracownikiem socjalnym, prawnikiem), z uwzględnieniem potrzeb dziecka;
- 6) dążenie do zaspokajania potrzeb emocjonalnych, bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych dziecka;
- 7) pomoc w przygotowaniu dziecka do samodzielnego i odpowiedzialnego życia.

Rodziny zastępcze oraz rodzinny dom dziecka, na ich wniosek, mogą być wspierane przez rodziny pomocowe, na zasadach określonych w art. 73-75 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Piecza zastępcza nad dzieckiem może zostać powierzona rodzinie pomocowej w przypadku czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka (np. w związku z wypoczynkiem, o którym mowa w art. 69 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, udziałem w szkoleniach, pobytem w szpitalu bądź innymi nieprzewidzianymi trudnościami lub zdarzeniami losowymi).

Analizując obecny stan prawny należy zauważyć, iż ustawodawca zakłada rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej w miejsce pieczy instytucjonalnej. Zgodnie z tym założeniem, wszystkie dzieci do 10 roku życia, które nie mogą pozostawać w rodzinach biologicznych powinny być umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. W celu określenia sposobu realizacji

powyższego założenia, niezbędne jest scharakteryzowanie funkcjonującej na terenie powiatu rodzinnej pieczy zastępczej.

Na terenie powiatu wrzesińskiego w latach 2020-2024 odnotowano, iż głównymi przyczynami umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej były: uzależnienia rodziców biologicznych, w tym głównie od alkoholu oraz niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodziców. Kolejne przypadki dotyczyły: półsieroctwa i sieroctwa, niepełnosprawności, długotrwałej choroby, pobytu za granicą co najmniej jednego z rodziców, a także przemocy domowej.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rodzinne formy pieczy zastępczej to :

- rodziny zastępcze spokrewnione - najbliżsi członkowie rodziny dziecka (dziadkowie, pradziadkowie lub rodzeństwo);
- rodziny zastępcze niezawodowe - dalsze osoby z rodziny dziecka (ciocia, wujek) lub też zupełnie obce osoby (niespokrewnione z dzieckiem);
- rodziny zastępcze zawodowe w tym pełniące funkcje pogotowia rodzinnego i specjalistyczne;
- rodzinne domy dziecka.

Liczba dzieci w latach 2020-2024 umieszczonych w poszczególnych formach pieczy zastępczej zamieszczona jest w poniższej tabeli:

Tabela 1. Liczba rodzin zastępczych w powiecie wrzesińskim w latach 2020-2024 w podziale na typy rodzin zastępczych (stan na 31 grudnia każdego roku)

Lp.	Typ rodzin	2020	2021	2022	2023	2024
1.	Spokrewniona	30	32	40	32	34
2.	Niezawodowa	26	30	36	25	24
3.	Zawodowa	2	1	1	1	2
3a	w tym: zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	1	0	0	0	0
3b	w tym: rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna	0	0	0	0	0
4	Rodzinny dom dziecka	1	1	1	1	0
Razem		59	64	78	59	60

Źródło: dane własne PCPR we Wrześni

Liczba rodzin zastępczych była na stosunkowo niezmiennym poziomie. Brak jest zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej tj. rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego oraz specjalistycznych rodzin zastępczych.

Ze zgromadzonych danych wynika, że w powiecie wrzesińskim dominują rodziny zastępcze spokrewnione, czyli stanowiące przez dziadków lub pełnoletnie rodzeństwo wychowanka. Drugą, co do liczebności rodzin, formę pieczy zastępczej stanowią rodziny niezawodowe. Wśród nich dużą grupą są osoby spokrewnione z dziećmi w dalszej linii (wujostwo). Najmniej liczną grupę stanowią rodziny zastępcze zawodowe oraz prowadzące rodzinny dom dziecka.

Tabela 2. Liczba dzieci w poszczególnych typach rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu wrzesińskiego w latach 2020 – 2024 (stan na 31 grudnia każdego roku).

Lp.	Typ rodzin	2020	2021	2022	2023	2024
1.	Spokrewniona	36	38	46	46	52
2.	Niezawodowa	37	47	43	34	33
3.	Zawodowa	4	3	3	3	7
3a.	w tym: zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	1	0	0	0	0
3b.	w tym: zawodowa rodzina zastępcza specjalistyczna	0	0	0	0	0
4.	Rodzinny dom dziecka	5	5	6	5	0
Razem		82	93	98	88	92

Źródło: dane własne PCPR we Wrześni

Przytoczone dane wskazują, że liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych na terenie powiatu wrzesińskiego ma charakter zmienny. Biorąc pod uwagę fakt, że najliczniejszą grupę rodzin stanowią rodziny spokrewnione oczywistą konsekwencją tego stanu rzeczy jest duża liczba dzieci w tych rodzinach.

Niektóre dzieci z terenu powiatu wrzesińskiego były umieszczane w rodzinach zastępczych funkcjonujących poza naszym powiatem. Takie przypadki miały miejsce między innymi wtedy, kiedy decyzją sądu dziecko zostało umieszczone u rodziców zastępczych zamieszkałych w innych rejonach kraju. Zakres tego procesu ilustruje Tabela 3.

Tabela. 3 Liczba dzieci z powiatu wrzesińskiego przebywających w poszczególnych typach rodzin zastępczych na terenie innych powiatów w latach 2023 – 2024 (stan na 31 grudnia każdego roku).

Lp.	Typ rodzin	2023	2024
1.	Spokrewniona	5	7
2.	Niezawodowa	7	9
3.	Zawodowa	2	2
3a.	w tym: zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	0	0
3b.	w tym: zawodowa rodzina zastępcza specjalistyczna	0	0
4.	Rodzinny dom dziecka	2	1
Razem		16	19

Źródło: dane własne PCPR we Wrześni

Dane zamieszczone w Tabeli 3 wskazują na wzrost liczby dzieci z powiatu wrzesińskiego przebywających w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów.

Pieczka zastępcza ma charakter czasowy. Objęcie dziecka jedną z form pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletności, za wyjątkiem osoby, która osiągnęła pełnoletność w pieczy zastępczej i spełniła warunki ustawowe (nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia). Z uwagi na sytuacje życiowe zarówno dziecka jak i rodziny

zastępczej i biologicznej wychowankowie opuszczają pieczę zastępczą przed osiągnięciem pełnoletności. Informację w tym zakresie przedstawia Tabela 4.

Tabela 4. Liczba dzieci/wychowanków opuszczających rodziny zastępcze.

Sposób uregulowania sytuacji opiekuńczej dziecka	2020	2021	2022	2023	2024
Powrót do rodziny naturalnej	7	0	1	3	1
Zmiana formy pieczy zastępczej	6	2	0	4	0
Przysposobienie dziecka	4	1	0	1	2
Usamodzielnienie	7	2	6	2	10

Źródło: dane własne PCPR we Wrześni

Jak pokazuje powyższe zestawienie, pomimo tego, że w myśl ustawy piecza zastępcza jest formą zapewnienia dzieciom tymczasowej opieki, na czas niemożności jej sprawowania przez rodziców biologicznych, większość umieszczonych w rodzinach zastępczych dzieci opuszcza pieczę zastępczą dopiero w momencie osiągnięcia pełnoletności lub zakończenia edukacji – usamodzielniając się.

Proces ustanawiania rodzin zastępczych jest procesem dynamicznym. Liczbę nowopowstałych rodzin zastępczych przedstawia Tabela 5.

Tabela 5. Liczba nowopowstałych rodzin zastępczych i umieszczonych w nich dzieci.

	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba nowych rodzin zastępczych	6	11	12	9	12
Liczba umieszczonych dzieci	13	20	15	16	18

Źródło: dane własne PCPR we Wrześni

Dane wskazują, iż z roku na rok liczba nowopowstałych rodzin zastępczych wzrasta (z wyłączeniem 2023 roku). Pomimo to, liczba rodzin zastępczych nie jest wystarczająca, dlatego należy promować rodzicielstwo zastępcze wśród mieszkańców powiatu wrzesińskiego, prowadzić ciągłą kampanię, której założeniem byłoby pozyskiwanie nowych kandydatów na rodziny zastępcze.

Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka funkcjonujące na terenie powiatu wrzesińskiego obejmuje się, na ich wniosek, opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Koordynatorzy to pracownicy zatrudnieni przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, czyli Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrześni. Są oni w bezpośrednim kontakcie z rodzinami zastępczymi.

Koordynatorzy do najczęstszych problemów występujących w pracy z rodzinami zastępczymi zaliczają:

- a) zaburzenia więzi;
- b) trudności w nauce;

- c) trudności w kontaktach rodziny zastępczej z rodziną biologiczną;
- d) trudności okresu dojrzewania wychowanków;
- e) zaburzenia FAS/FASD;
- f) brak wzajemnego zrozumienia wynikającego z różnicy pokoleniowej pomiędzy dzieckiem a opiekunem, przede wszystkim w rodzinach zastępczych spokrewnionych;
- g) niskie kompetencje wychowawcze opiekunów, przede wszystkim w rodzinach zastępczych spokrewnionych;
- h) zaburzenia zachowania i emocji u dzieci;
- i) kradzieże;
- j) uzależnienia od środków psychoaktywnych;
- k) uzależnienie od telefonów komórkowych, internetu, telewizji, itp.

W strukturze organizacyjnej PCPR we Wrześni funkcjonuje Zespół do spraw rodzinnej pieczy zastępczej. W skład zespołu wchodzi następujące stanowiska:

- a) koordynator rodzinnej pieczy zastępczej,
- b) pedagog,
- c) psycholog.

Rodziny zastępcze mogą korzystać ze specjalistycznego poradnictwa jak i wsparcia oferowanego przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej jakim jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrześni.

W 2023 roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie przystąpiło do realizacji projektu unijnego pod nazwą: „Wsparcie deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w podregionie konińskim”. Czas trwania projektu to okres 6 lat, czyli do połowy 2029 roku.

W ramach tego projektu istnieje możliwość udzielenia wsparcia dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej, ich opiekunom oraz usamodzielnianym wychowankom, a także wykonanie diagnozy problemów dzieci przebywających w pieczy zastępczej. W 2024 roku wykonano diagnozę pogłębioną przez psychologa dla 21 podopiecznych. Udzielono 16 konsultacji logopedycznych, 10 konsultacji w ramach zajęć z Integracji Sensorycznej oraz 15 dzieci skorzystało z konsultacji psychoterapeutycznej. 23 opiekunom zastępczym umożliwiono skorzystanie z poradnictwa psychoterapeutycznego.

Wychowankom w procesie usamodzielnienia zaproponowano udział w psychoterapii. Skorzystało z tego wsparcia 6 pełnoletnich podopiecznych. 4 wychowankom pokryto koszty odbycia kursu „prawa jazdy”. W kolejnych latach zaplanowano dalsze wsparcie w tym zakresie.

W ramach projektu zorganizowano również trzy wyjazdy. Dwa do Torunia, w tym jeden dla rodziców zastępczych, dzieci oraz ich najbliższego otoczenia, a drugi dla wychowanków przebywających w Ośrodku Wspomagania Dziecka i Rodziny w Kołaczku. Wyjazdy miały na celu integrację rodzin zastępczych, a także realizowały cele edukacyjne, poznawcze oraz wychowawcze uczestników wyjazdu. Z tej formy wsparcia skorzystało 24 wychowanków OWDiR w Kołaczku oraz 23 opiekunów zastępczych, 35 dzieci a także 2 osoby z najbliższego otoczenia dziecka. Trzeci wyjazd odbył się do Wrocławia, z którego skorzystało 20 opiekunów zastępczych i 24 podopiecznych.

W ramach projektu zatrudniono dwóch pedagogów pełniących funkcję koordynatora usamodzielnienia. Do ich zadań należy m.in. udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom różnych form pieczy zastępczej oraz wychowankom pozostającym w procesie usamodzielnienia, w tym wychowankom przebywającym w mieszkaniach treningowych, a także pomoc w rozwiązywaniu indywidualnych problemów zgłaszanych przez wychowanków pozostających w pieczy zastępczej oraz w procesie usamodzielnienia, w tym wychowanków przebywających w mieszkaniach treningowych. Ponadto koordynatorzy usamodzielnienia nawiązują kontakt z wychowankami, którzy opuścili już pieczę zastępczą

w celu monitorowania i wspierania ich w pojawiających się trudnościach związanych z samodzielnym życiem.

Istnieje szereg argumentów przemawiających za wspieraniem rodzinnej pieczy zastępczej. Opieka rodziców zastępczych daje większe szanse (niż opieka wychowawcy w placówce) na pojawienie się więzi między opiekunem, a dzieckiem. To między innymi indywidualna troska i miłość stanowią dla dziecka źródło poczucia własnej wartości. Owocuje to większą motywacją do podejmowania wyzwań związanych m.in. z nauką czy kontaktami społecznymi. Rodzice zastępczy dostarczają wzorców prawidłowo funkcjonujących dorosłych, które stanowią podstawę budowania zdrowych relacji z innymi ludźmi. Rodzinne formy pieczy zastępczej zapewniają dłuższe wsparcie dla usamodzielnionych, gdy młodzież formalnie opuszcza rodzinę zastępczą, a faktycznie może w dalszym ciągu liczyć na jej pomoc. Tak więc za deinstytucjonalizacją pieczy zastępczej przemawia wiele argumentów.

3. Charakterystyka instytucjonalnej pieczy zastępczej w powiecie wrzesińskim

Kierowanie dziecka pozbawionego częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej do placówki opiekuńczo-wychowawczej na pobyt całodobowy powinno następować dopiero w sytuacji, kiedy zostały wyczerpane możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej podaje następujące formy instytucjonalnej pieczy zastępczej:

- 1) placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- 2) regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne;
- 3) interwencyjne ośrodki preadopcyjne

Placówkę opiekuńczo-wychowawczą prowadzi powiat lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania. Placówka może być prowadzona na terenie innego powiatu na zasadzie porozumienia zawartego pomiędzy starostą powiatu, który prowadzi placówkę, a starostą powiatu na terenie którego usytuowana jest placówka opiekuńczo-wychowawcza. Placówka opiekuńczo-wychowawcza zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne. Realizuje przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku. Umożliwia oraz podtrzymuje kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej. Podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny. Zapewnia dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych. Ponadto obejmuje dziecko działaniami terapeutycznymi oraz zapewnia korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

W placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego umieszcza się dzieci powyżej 10. roku życia, wymagające szczególnej opieki lub mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie. Umieszczenie dziecka poniżej 10 roku życia jest możliwe w przypadku, gdy w danej placówce opiekuńczo-wychowawczej umieszczona jest matka lub ojciec tego dziecka oraz w innych wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub dotyczy to rodzeństwa. W placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego w tym samym czasie może przebywać nie więcej niż 14 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej.

W przypadku gdy w placówce przebywa osoba pełnoletnia, która została jednocześnie umieszczona w:

- a) domu pomocy społecznej;
- b) specjalistycznym ośrodku szkolno-wychowawczym;
- c) młodzieżowym ośrodku wychowawczym;
- d) młodzieżowym ośrodku socjoterapii zapewniającym całodobową opiekę;
- e) specjalnym ośrodku wychowawczym;
- f) hospicjum stacjonarnym, oddziale medycyny paliatywnej;
- g) areszcie śledczym;
- h) schronisku dla nieletnich;
- i) zakładzie karnym;
- j) zakładzie poprawczym;

- dyrektor tej placówki może, pomimo przekroczonej dopuszczalnej liczby dzieci w placówce, za zezwoleniem wojewody, przyjąć kolejne dziecko.

W placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego można umieścić, w tym samym czasie nie więcej niż 8 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej. W przypadku konieczności umieszczenia w placówce typu rodzinnego rodzeństwa, dyrektor po uzyskaniu zezwolenia wojewody może w tym samym czasie umieścić nie więcej niż dziesięć dzieci.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza współpracuje, w zakresie wykonywanych zadań z sądem, powiatowym centrum pomocy rodzinie, rodziną, asystentem rodziny, organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej oraz innymi osobami i instytucjami, które podejmują się wspierania działań wychowawczych, w szczególności w zakresie przygotowania dziecka do samodzielnego życia, jeżeli osoby te uzyskają akceptację dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej oraz pozytywną opinię organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Zadaniem placówki opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego jest doraźna opieka nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest zobowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki. Do placówki typu interwencyjnego przyjmuje się dziecko na podstawie orzeczenia sądu, w przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną oraz na wniosek rodziców dziecka lub osoby trzeciej lub umieszcza się dziecko w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

W regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej są umieszczane dzieci wymagające szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. W regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej można umieścić, w tym samym czasie, łącznie nie więcej niż 30 dzieci. Wojewoda uwzględniając specyfikację i zadania regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, może zezwolić na umieszczenie większej liczby dzieci jednak nie więcej niż 45.

W powiecie w rzesińskim funkcjonuje jedna placówka opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjno-interwencyjnego. Jest to Ośrodek Wspomagania Dziecka i Rodziny w Kołaczku. W poniższej tabeli zamieszczono dane obrazujące liczbę dzieci przebywających w OWDiR w Kołaczku w latach 2020-2024.

Tabela 6. Liczba dzieci przebywających w OWDiR w Kołaczku w latach 2020-2024 (stan na 31 grudnia każdego roku)

Placówka opiekuńczo-wychowawcza Ośrodek Wspomagania Dziecka i Rodziny w Kołaczku	Rok				
	2020	2021	2022	2023	2024
	25	14	19	20	27

Źródło: dane własne PCPR we Wrześni

Dochodząc do standaryzacji wynikającej z przepisów nakazujących zmniejszenie liczby dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, w grudniu 2021 roku liczba dzieci w OWDiR w Kołaczku z dotychczasowych 30, zmniejszyła się do określonego w ustawie wymogu 14. Jednak od 2022 roku widoczny jest ciągły wzrost liczby dzieci wychowujących się w placówce przy czym część z dzieci, to obywatele Ukrainy. Podkreślić należy, że dzieci przebywające w placówce pochodzą z terenu powiatu wrzesińskiego.

Poniżej zostały przedstawione podstawowe problemy związane z funkcjonowaniem instytucjonalnej pieczy zastępczej w powiecie wrzesińskim:

- Deficyt miejsc w rodzinach zastępczych - niewystarczająca liczba kandydatów na rodziny zastępcze, co zwiększa obciążenie istniejącej placówki instytucjonalnej.
- Rosnący napływ umieszczeń interwencyjnych - potrzeba szybkich miejsc zabezpieczających.
- Przepełnienie OWDiR w Kołaczku i konieczność dostosowania infrastruktury do aktualnych przepisów - konieczność zapewnienia warunków zgodnych ze standardami (liczba miejsc, warunki lokalowe, zabezpieczenia przeciwpożarowe, standardy opieki terapeutycznej).

Analizując problemy powiatu wrzesińskiego w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej pojawiają się następujące potrzeby i wyzwania:

- Potrzeba rozbudowy infrastruktury — budowa drugiej placówki i przeniesienia do niej części wychowanków.
- Przeniesienie istniejącej placówki do nowej lokalizacji.

Podstawowym celem tych działań jest:

- Zapewnienie bezpiecznych, zgodnych ze standardami miejsc instytucjonalnych dla dzieci wymagających umieszczenia.
- Zmniejszenie skali umieszczeń w pieczy instytucjonalnej poprzez wzmocnienie pieczy rodzinnej oraz pracę z rodziną.
- Rozwój infrastruktury (budowa/przeniesienie placówek) i poprawa warunków bytowych oraz terapeutycznych wychowanków.
- Zapewnienie płynnej ścieżki przejścia do usamodzielnienia (w tym rozwój mieszkań treningowych).

3.1. Dostosowanie systemu instytucjonalnej pieczy zastępczej w Powiecie Wrzesińskim do aktualnych potrzeb

W powiecie wrzesińskim znacząco wzrosło zapotrzebowanie na miejsca w pieczy zastępczej. W związku z brakiem wolnych miejsc w Ośrodku Wsparcia Dziecka i Rodziny w Kołaczku oraz niewystarczającą liczbą kandydatów na rodziny zastępcze, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie prowadzi poszukiwania miejsc dla dzieci na terenie całego kraju. W skali kraju również obserwuje się niedobór wolnych miejsc, co powoduje trudności w znalezieniu odpowiedniej placówki lub rodziny zastępczej.

W związku z tym istnieje potrzeba rozbudowy infrastruktury instytucjonalnej pieczy zastępczej i stworzenie warunków zapewniających dzieciom wszechstronny rozwój, bezpieczeństwo oraz dostęp do specjalistycznego wsparcia.

Powiat dysponuje działką budowlaną w miejscowości Bierzglinek (nr geodezyjny 139/126), o powierzchni 6 724 m², położoną około 1 km od Wrześni. Plan zakłada podział działki na trzy mniejsze i przeznaczenie ich na budowę dwóch placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz nowej siedziby domu pomocy społecznej.

W ramach rozwoju pieczy instytucjonalnej planowane jest powstanie dwóch 14-osobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych, łączących funkcje placówki

socjalizacyjnej i interwencyjnej. Jedna z nich będzie zupełnie nową jednostką, natomiast druga powstanie poprzez przeniesienie obecnego Ośrodka Wsparcia Dziecka i Rodziny z Kołaczkowa do Bierzglińska. Dzięki temu dzieci przebywające obecnie ponad limit w OWDiR zostaną ulokowane w odpowiednio przygotowanym i zgodnym ze standardami miejscu.

Nowe placówki będą zarządzane przez wspólną jednostkę obsługującą. Zakłada się, że obie będą miały tego samego dyrektora, a bezpośredni nadzór nad funkcjonowaniem w poszczególnych obiektach będzie sprawował wyznaczony wychowawca. Lokalizacja w Bierzglińsku zapewni wychowankom dogodny dostęp do szkół podstawowych i ponadpodstawowych, poradni, lekarzy specjalistów oraz oferty zajęć dodatkowych dostępnych we Wrześni. Usytuowanie placówek blisko miasta umożliwi dzieciom korzystanie z zajęć sportowych, tanecznych i hobbystycznych, a odpowiednio zagospodarowany teren pozwoli na bezpieczny wypoczynek na świeżym powietrzu.

Przeniesienie OWDiR z Kołaczkowa jest konieczne z uwagi na ograniczenia wynikające z użytkowania zabytkowego obiektu, który wymaga gruntownych remontów, w tym naprawy dachu. Budynek nie może być w pełni dostosowany do współczesnych standardów i wymogów przeciwpożarowych. Nowa lokalizacja umożliwi stworzenie nowoczesnego, bezpiecznego i dostosowanego do potrzeb dzieci środowiska.

4. Wsparcie usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej

Szczególnym momentem w życiu dzieci przebywających w pieczy zastępczej jest moment usamodzielnienia czyli opuszczenie placówki lub rodziny zastępczej. Zdarzają się przypadki, że wychowankowie nie mają nikogo, kto mógłby poprowadzić ich w tych chwilach. Są bez środków do życia, wykształcenia oraz nie mają gdzie zamieszkać. Nie radzą sobie z zaistniałą sytuacją. Mimo osiągnięcia wieku pełnoletności często nie są przygotowani do tego momentu. Należy dążyć do zapewnienia usamodzielnianym wychowankom lepszego startu w dorosłość.

Każdy z wychowanków pieczy zastępczej, nie później niż rok przed ukończeniem 18 r.ż. wybiera opiekuna usamodzielnienia, tj. osoby, która będzie wspierała go w całym procesie. Warunkiem do uzyskania tej formy wsparcia jest zobowiązanie się osoby usamodzielnianej do realizacji, opracowanego wspólnie z opiekunem, indywidualnego planu usamodzielnienia. Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczą – wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną przyznaje się pomoc na: kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie. Ponadto udziela się pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz zatrudnienia. Poniższa tabela przedstawia liczbę wychowanków oraz formę przyznanej pomocy w latach 2020-2024.

Tabela 7. Pomoc dla usamodzielnianych wychowanków

Rodzaj pomocy	Liczba usamodzielnianych				
	rok 2020	rok 2021	rok 2022	rok 2023	rok 2024
Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	15	21	8	14	17
Pomoc rzeczowa na zagospodarowanie	2	5	9	3	8
Pomoc pieniężna na usamodzielnienie	5	13	7	9	9

Źródło: dane własne PCPR we Wrześni

Dane tabelaryczne wskazują, że wychowankowie często po opuszczeniu pieczy zastępczej, decydują się kontynuować naukę i podnosić kwalifikacje zawodowe.

Najczęstsze potrzeby i trudności osób usamodzielnianych

- Braki kompetencji społecznych i życiowych – trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, planowaniu finansów, organizacji nauki i pracy.
- Niedojrzałość emocjonalna i brak stabilnego wsparcia rodzinnego.
- Problemy wynikające z doświadczeń traumatycznych – przemoc, zaniedbanie, wielokrotne zmiany miejsc pobytu.
- Trudności w znalezieniu pracy i stabilnego dochodu.
- Brak własnego miejsca zamieszkania.

4.1. Mieszkania treningowe jako element wsparcia procesu usamodzielnienia

Znając trudności z jakimi borykają się usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej, w 2025 roku zostały uruchomione dwa mieszkania treningowe przeznaczone dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, którzy rozpoczynają proces usamodzielnienia. Mieszkania przeznaczone są do dwóch młodych dorosłych, realizujących indywidualne programy usamodzielnienia.

Mieszkania treningowe stanowią istotny element systemu przygotowania wychowanków do dorosłego życia. Ich nadrzędnym celem jest stworzenie bezpiecznych, kontrolowanych warunków, w których młode osoby mogą stopniowo nabywać umiejętności niezbędne do samodzielnego funkcjonowania. Rozwiązanie to umożliwia:

- **praktyczne ćwiczenie prowadzenia gospodarstwa domowego**, w tym dbania o porządek, przygotowywania posiłków i organizowania codziennych obowiązków;
- **kształtowanie umiejętności zarządzania finansami** – planowania budżetu, racjonalnego gospodarowania środkami, ponoszenia odpowiedzialności za wydatki;
- **budowanie dojrzałości emocjonalnej**, poczucia sprawczości i pewności siebie dzięki realnemu, ale wciąż wspieranemu środowisku;
- **płynne przejście z pieczy zastępczej do dorosłego życia**, bez konieczności nagłego opuszczenia placówki lub rodziny zastępczej;
- **wzmacnianie samodzielności** przy jednoczesnym utrzymaniu systematycznego kontaktu z opiekunem usamodzielnienia i specjalistami.

Mieszkania treningowe pozwalają wychowankom na doświadczanie codzienności dorosłego człowieka w warunkach, które są bezpieczne i dostosowane do ich możliwości, przy wsparciu pedagogów pełniących funkcję koordynatora usamodzielnień. Jest to szczególnie ważne w przypadku młodych osób, które mierzą się z brakiem stabilnego zaplecza rodzinnego, trudnościami emocjonalnymi czy ograniczonymi kompetencjami społecznymi.

5. Cele programu

Celem głównym programu jest tworzenie nowych oraz rozwój i wsparcie już istniejących form pieczy zastępczej na terenie powiatu wrzesińskiego. Aby móc skutecznie realizować główny cel programu określono cele szczegółowe.

Cel 1 : Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu wrzesińskiego poprzez zapewnienie warunków sprzyjających tworzeniu oraz funkcjonowaniu rodzinnych form pieczy zastępczej oraz rodzin pomocowych.

Cel	Podjęmowane działania	Wskaźniki zmian	Termin realizacji	Realizatorzy
1.Promocja rodzinnych form pieczy zastępczej, zapewnienie warunków sprzyjających tworzeniu nowych rodzin zastępczych	Prowadzenie akcji promocyjno-informacyjnych na terenie powiatu wrzesińskiego poprzez nawiązanie współpracy z lokalnymi mediami, szkołami, kościołami, organizacjami pozarządowymi, promowanie rodzicielstwa zastępczego na okolicznościowych imprezach masowych o zasięgu powiatowym oraz promocja przez stronę internetową, organizowanie festynów – Dzień Rodzicielstwa Zastępczego, spotkań integracyjnych, kolportaż ulotek, indywidualne spotkania i rozmowy z osobami zainteresowanymi przedmiotową problematyką	Liczba pozyskanych kandydatów, liczba nowopowstałych rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych, specjalistycznych, liczba przeprowadzonych kampanii promocyjno-informacyjnych	2026-2028	PCPR Września
2.Szkolenia specjalistyczne dla rodziców zastępczych	Podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców zastępczych poprzez organizowanie szkoleń, warsztatów i konferencji w zakresie pomocy dziecku i rodzinie, wspieranie w pełnieniu ról rodzicielskich i wychowawczych, dostarczenie wiedzy i umiejętności w zakresie opieki i wychowania dzieci, rozwiązywanie problemów rodzinnych, udzielanie pomocy rodzinom w zakresie budowania prawidłowych więzi emocjonalnych, udzielanie pomocy psychologicznej, pedagogicznej, prawnej i specjalistycznej rodzinom	Liczba przeprowadzonych szkoleń dla rodziców zastępczych, liczba udzielonych rodzinom zastępczym porad przez koordynatorów oraz porad specjalistycznych	2026-2028	PCPR Września

3.Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie	zastępczym, grupy wsparcia			
	Organizacja i prowadzenie grup wsparcia	Liczba zorganizowanych spotkań grup wsparcia	2026-2028	PCPR Września
	Organizacja wolontariatu w zakresie udzielania korepetycji, zagospodarowania czasu wolnego zgodnie z potrzebami dzieci i opiekunów zastępczych	Liczba dzieci/rodzin objętych wsparciem wolontariuszy	2026-2028	PCPR Września, wolontariusze
	Wsparcie psychologa, pedagoga i terapeuty systemowego w sytuacjach trudnych wychowawczo, w radzeniu sobie z konfliktami, w rozwiązywaniu problemów	Liczba rodzin objętych terapią, liczba godzin przeprowadzonej terapii	2026-2028	PCPR Września
	Realizacja projektu „Wsparcie deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej”	Liczba wykonanych diagnoz pogłębionych, udzielonych specjalistycznych konsultacji, przeprowadzonych zajęć z Integracji Sensorycznej, liczba rodzin biorących udział w wyjazdach integracyjno-edukacyjnych, szkoleniach.	2026-2028	PCPR Września, specjaliści zatrudnieni do realizacji zadań wynikających z realizacji projektu
4.Szkolenie kandydatów na rodziców zastępczych	Opracowanie programu szkolenia dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej. Zebranie i przygotowanie dokumentacji niezbędnej do przeprowadzenia procedury kwalifikacji kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.	Liczba osób zakwalifikowanych i przeszkolonych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej	2026-2028	PCPR Września
5.Wsparcie finansowe istniejących form pieczy zastępczej	Kontynuacja zatrudniania koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, pedagogów psychologów, terapeuty systemowego rodziny Zatrudnienie rodzin pomocowych, zatrudnienie osób do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich zgodnie z przepisami. Rozważenie możliwości podniesienia wynagrodzenia dla zawodowych rodzin zastępczych i rdd.	Liczba zatrudnianych osób	2026-2028	PCPR Września
6.Współpraca organizatora rodzinnej pieczy zastępczej z innymi instytucjami	Inicjowanie w środowisku lokalnym spotkań mających na celu wsparcie dziecka i rodziny.	Liczba odbytych spotkań	2026-2028	PCPR Września, OPS-y, placówki oświatowe, Urzędy Miast i

realizującymi zadania publiczne				Gmin, placówki opiekuńczo – wychowawcze, Ośrodek Adopcyjny, policja, PUP, placówki służby zdrowia, Sąd kuratorzy, media
7.Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu rodzin zastępczych	Organizacja spotkań integracyjnych – wyjścia na kręgle, do kina, „Spaceru po lesie”, szkoleń dla rodziców z animacjami dla dzieci, wsparcie psychologa i pedagoga.	Liczba zorganizowanych działań	2026-2028	PCPR Września

Cel 2: Ograniczenie okresu pobytu dziecka w pieczy zastępczej

Cel	Podjęmowane działania	Wskaźniki zmian	Termin realizacji	Realizatorzy
1.Wsparcie rodzin biologicznych w utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem przebywającym w rodzinie zastępczej	Organizowanie spotkań dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej z rodzicami biologicznymi na terenie PCPR we Wrześni.	Liczba spotkań rodziców z dziećmi	2026-2028	PCPR Września - koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, pedagog, psycholog, terapeuta systemowy
	Wspieranie rodzin zastępczych przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, specjalistów – pedagoga, psychologa i terapeuty systemowego	Ilość udzielonych porad i kontaktów	2026-2028	
2. Powrót dzieci przebywających w pieczy zastępczej do rodzin naturalnych	Prowadzenie warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze rodziców naturalnych	Liczba dzieci, które powróciły do rodziny naturalnej	2026-2028	PCPR Września - koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, pedagog, psycholog
3.Ograniczenie okresu pobytu dziecka w pieczy zastępczej	Pomoc w uregulowaniu sytuacji prawnej dziecka poprzez współpracę z kuratorami, asystentami rodzinnymi, pracownikami ośrodków pomocy społecznej,	Liczba wniosków do sądu o uregulowanie sytuacji prawnej dziecka Liczba zgłoszonych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodka adopcyjnego	2026-2028	PCPR, OWDiR we współpracy z ośrodkami pomocy społecznej, ośrodkiem adopcyjnym, sądem, kuratorami sądowymi

	Zgłaszanie dziecka z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodka adopcyjnego.			
4. Zmniejszenie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej	Umieszczanie dzieci poniżej 10 roku życia w rodzinach zastępczych bądź w placówkach typu rodzinnego	Liczba umieszczonych dzieci	2026-2028	PCPR Września
	Poszukiwanie wolnych miejsc w rodzinach zastępczych lub w placówkach typu rodzinnego	Liczba umieszczonych dzieci	2026-2028	PCPR Września
5. Wypracowanie efektywnych form pracy z wychowaniem placówki, rodziną i środowiskiem lokalnym w celu powrotu dziecka do rodziny biologicznej	Aktywizowanie rodziców do podejmowania działań w celu powrotu dziecka do rodziny biologicznej.	Liczba dzieci powracających do środowiska rodzinnego	2026-2028	OWDiR Kołaczkowo, PCPR Września
	Działania integracyjne na rzecz dziecka i rodziny np. organizacja festynu rodzinnego	Liczba zorganizowanych działań	2026-2028	OWDiR Kołaczkowo, PCPR Września
	Pomoc w usamodzielnianiu się wychowankom opuszczającym instytucjonalną pieczę zastępczą.	Liczba usamodzielnionych wychowanków	2026-2028	OWDiR Kołaczkowo, PCPR Września
6. Doskonalenie standardów usług zgodnie z obowiązującymi przepisami	Zmiana lokalizacji Ośrodka Wsparcia Dziecka i rodziny w Kołaczkowie (przeniesienie do nowego budynku spełniającego standardy funkcjonowania)	Przeniesienie placówki	2026-2028	Powiat Wrzesiński
	Powstanie nowej placówki opiekuńczo wychowawczej typu socjalizacyjno-interwencyjnego	Powstanie placówki	2026-2028	Wojewoda Wielkopolski, Powiat Wrzesiński

Cel 3 : Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pieczy zastępczej

Cel	Podjęmowane działania	Wskaźniki zmian	Termin realizacji	Realizatorzy
1. Podnoszenie kwalifikacji pracowników Zespołu do spraw rodzinnej pieczy zastępczej	Udział pracowników wykonujących zadania z zakresu pieczy zastępczej w szkoleniach, warsztatach i konferencjach.	Liczba pracowników biorących udział w szkoleniach oraz ilość szkoleń w których brali udział pracownicy.	2026-2028	PCPR Września/ Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, pedagog, psycholog

2. Superwizyjne pracowników Zespołu do spraw rodzinnej pieczy zastępczej	Udział pracowników Zespołu do spraw rodzinnej pieczy zastępczej w superwizjach odbywających się w PCPR we Wrześni	Liczba przeprowadzonych superwizji, liczba przeanalizowanych indywidualnych trudności związanych z wykonywaniem zadań i pracą z rodzinami zastępczymi, rodzicami biologicznymi	2026-2028	Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, pedagog, psycholog, superwizor
3. Współpraca z instytucjami działającymi w obszarze systemu pieczy zastępczej	Organizowanie spotkań oraz ocen sytuacji dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	Liczba zorganizowanych spotkań	2026-2028	Zespół ds. rodzinnej pieczy zastępczej, kuratorzy, pedagodzy szkolni, pracownicy socjalni, asystenci rodzin

Cel 4 :Podniesienie skuteczności systemu wsparcia osób usamodzielnianych

Cel	Podejmowane działania	Wskaźniki zmian	Termin realizacji	Realizatorzy
1. Wsparcie wychowanków w procesie usamodzielnienia poprzez kontynuowanie prowadzenia mieszkań treningowych	Zapewnienie młodzieży na terenie powiatu wrzesińskiego warunków do samodzielnego funkcjonowania w środowisku i integracji ze społecznością lokalną poprzez pracę socjalną, poradnictwo specjalistyczne oraz warunki do nauki.	Liczba osób korzystających z pobytu w mieszkaniu treningowym	2026-2028	PCPR Września – pedagog ds. usamodzielnienia, opiekun procesu usamodzielnienia
2. Rozpowszechnianie wiedzy dotyczącej procesu usamodzielnienia	Przekazywanie usamodzielnianym wychowankom informatorów o przysługujących prawach np. „Pierwsze kroki do samodzielności, Przewodnik dla młodzieży z pieczy zastępczej”, „Model wczesnego usamodzielniania wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej”	Liczba wydanych informatorów	2026-2028	PCPR Września
3. Udzielanie wsparcia usamodzielnianym wychowankom opuszczającym pieczę zastępczą	Przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie oraz na zagospodarowanie.	Liczba przyznanych świadczeń	2026-2027	PCPR Września

6. Limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2026 – 2028

Na podstawie art. 56 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r., organizator rodzinnej pieczy zastępczej ustala roczny limit zawodowych rodzin zastępczych.

Według stanu na koniec 2024 roku na terenie powiatu wrzesińskiego funkcjonowały dwie zawodowe rodziny zastępcze.

Posiadane przez Powiat Wrzesiński zasoby w dziedzinie pieczy zastępczej nie wyczerpują rzeczywistych potrzeb. W związku z tym w latach 2026 – 2028 konieczne jest sukcesywne zwiększanie liczby rodzin zastępczych zawodowych oraz utworzenie nowych rodzin. Program zakłada pozyskiwanie oraz szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych oraz tworzenie nowych niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych. Ustala się następujący limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2026 – 2028:

Tabela 8. Planowany limit rodzin zastępczych zawodowych.

Rok	Planowany limit rodzin zastępczych zawodowych
2026	6
2027	7
2028	8

7. Realizatorzy programu

Jednostką, która koordynuje realizację Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrześni, która przy jego realizacji będzie współpracowała z następującymi podmiotami:

- rodzinami zastępczymi,
- rodzinnym domem dziecka;
- rodzinami pomocowymi,
- placówkami opiekuńczo-wychowawczymi,
- sądami rodzinnymi,
- ośrodkami pomocy społecznej,
- placówkami oświatowymi,
- policją,
- organizacjami pozarządowymi i instytucjami działającymi na rzecz rodziny.

8. Odbiorcy programu

Odbiorcami Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2020 – 2028 są:

- dzieci przebywające w pieczy zastępczej,
- rodziny zastępcze i osoby prowadzące rodzinny dom dziecka,
- rodzice naturalni dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej,
- kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz kandydaci do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo –

- wychowawczej typu rodzinnego,
f) rodziny pomocowe sprawujące czasową opiekę nad dziećmi z pieczy zastępczej.

9. Monitoring i ewaluacja programu

„Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2026-2028” będzie podlegał monitoringowi i ewaluacji. Podstawowym kryterium dokonania oceny będą wskaźniki realizacji zadań. Wskaźniki mają charakter jakościowy i bezpośrednio odnoszą się do oczekiwanych efektów zadań. Ich spełnienie będzie równoznaczne z wypełnieniem działania, o którym mowa w priorytecie. Dane potrzebne do monitorowania będą zbierane przez Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej, realizującego zadania. Ewaluacja ma na celu analizę skuteczności, efektywności i trafności realizacji Programu. Polega ona na weryfikacji zrealizowanych zadań, w tym stopnia osiągnięcia poszczególnych wskaźników. Wyniki ewaluacji będą stanowić podstawę do sformułowania celów i zadań umieszczonych w programie w kolejnych latach.

Przewodniczący Rady

Grzegorz Trocha